

ดอกไม้ในยาไทย

กนกพร อະทะวงศ์
พิชานันท์ สีเกี้ยว

สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ดอกไม้ในยาไทย

พิกัดยา

- พิกัดเกสร 5–7–9 ประกอบด้วย เกสรบัวหลวง มะลิ พิกุล บุญนาค สารภี จำปา กระดังงา ลำเจียง ลำดาวน

น้ำกระสายยา

- น้ำดอกไม้ มะลิ กระดังงา ชมนดาด
- น้ำดอกไม้เทศ (กุหลาบมอญ)

ยาจากดอกไม้

• กานพลู	• คำฝอย
• ลำโพง	• หญ้าผักรั่น
• ปีบ	• ตาล

2

พิกัดยา

- พิกัด แปลว่า กำหนด หมายถึงกำหนดเอาตัวยามากกว่า 2 สิ่งขึ้นไป ในปริมาณที่เท่ากัน marrow กัน เพื่อให้สะดวกแก่การตั้งตำรา หรือจะจำได้ ง่าย
 - ชื่อเหมือนกัน เช่น ชุมเห็ดทั้งสอง ตรีสมอ เปญจเทียน
 - ส่วนที่ใช้เหมือนกัน เช่น ตรีผลา เปญจโลกิวเชียร เกสรทั้ง 5
 - สรรพคุณเหมือนกัน เช่น ตรีกูญ จตุกาลธาตุ เปญกูญ

พิกัดราก

Copyright © www.samapri.com

ยาดอง เช่น ขิง กระเทียม ฯลฯ

Photo by: Thai-milk © www.samapri.com

พิกัดเม็ดทั้ง 5

Photo by: Patty somsupparat.com

3

พิกัดเกสร

พิกัดเกสร ทั้ง 5

- ดอกมะลิ ดอกพิกุล ดอกบุญนาค ดอกสารภี และเกสรดอกบัวหลวง
- ชูกำลัง บำรุงหัวใจ แก้ไข้เสมหะและโลหิต แก้ไข้เพ้อคลุ้ม แก้ลมวิงเวียน แก้น้ำดี แก้ชาตุ ทำให้เจริญอาหาร บำรุงครรภ์

พิกัดเกสรทั้ง 5

สารภี พิกุล บุญนาค ชูกำลัง บำรุงหัวใจ

เกสรดอกบัวหลวง

โลหิต ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

พิกัดเกสร ทั้ง 7

- พิกัดเกสรทั้ง 5 + ดอกจำปา และดอกกระดังงา
- ชูกำลัง บำรุงหัวใจ แก้ไข้เสมหะและโลหิต แก้ไข้เพ้อคลุ้ม แก้ลมวิงเวียน แก้น้ำดี แก้ไข้เพื่อปาร์เวชาตุ เจริญอาหาร แก้ร้อนใน กระหายน้ำ

พิกัดเกสรทั้ง 7

สารภี พิกุล บุญนาค ชูกำลัง บำรุงหัวใจ

เกสรดอกบัวหลวง

โลหิต ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

ชามพูน

- พิกัดเกสรทั้ง 7 + ดอกจำปา และดอกลำเจียก

- แก้ร้อนใน กระหายน้ำ แก้ไข้จับ แก้ไข้ลม แก้ไข้เพื่อใช้ปาร์เวชาตุ ให้เจริญอาหาร

4

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

- *Nelumbo nucifera* Gaertn.
- NELUMBONACEAE
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: เกสรตัวผู้
- สรรพคุณแผนโบราณ
เกสรรสมฝาด ใช้แก่ไข้ แก้寒ตุพิการ บำรุงหัวใจ

รูปแบบการใช้ตามแผนโบราณ

- : บรรเทาอาการหน้ามืด วิงเวียน ทำให้ชื่นใจ เป็นยาสงบประสาท ขับเสมหะ
1. เกสรบัวหลวงสด หรือแห้งประมาณ 1 หยิบมือ ชงกับน้ำร้อน 1 แก้ว (ประมาณ 240 มล.) ทึบไว้ 10-15 นาที ดื่มขณะที่ยังอุ่นอยู่ วันละ 3-4 ครั้ง
 2. เกสรบัวหลวงแห้ง บดเป็นผงครั้งละ 0.5 - 1 ช้อนชา ชงน้ำร้อนดื่มหรือใช้ในขนาด 3-5 ซ.

6

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

- สารสำคัญ :
- สารกลุ่มฟลาโวนอยด์ เช่น khemferol และอนุพันธ์, nelumboroside A, nelumboroside B, quercetin, luteolin, isoquercitrin, luteolin glucoside
- สารกลุ่มอื่น เช่น adenine, myo-inositol, arbutin, β-sitosterol glucopyranoside

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

ฤทธิ์คลายความซึมเศร้า (antidepressant)

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
หนูแทบที่มีความเครียด ระดับต่ำแบบต่อเนื่อง (chronic mild stress)	- ป้อนสารสกัด sprayed-dry เกสรบัวหลวง - 400 มก./กг./วัน - สัปดาห์ที่ 4-8	- ST. John's wort 2.68 ก./วัน - Fluoxetine 10 มก./กг./วัน	- บรรเทาภาวะซึมเศร้า - ลดอาการเบื่ออาหาร - กระตุ้นความอุทกษาอาหารได้ดีกว่ากลุ่มที่ได้รับยา Fluoxetine - เพิ่ม serotonin receptor binding
	- ป้อนสารสกัด sprayed-dry เกสรบัวหลวง - 100, 400, 1000 มก./กг./วัน - สัปดาห์ที่ 4-8	- ST. John's wort 500 มก./วัน - Fluoxetine 10 มก./กг./วัน	- บรรเทาภาวะซึมเศร้า - เพิ่มระดับ serotonin สมอง
	- ป้อนสารสกัดจากเกสรบัวหลวง (ไม่มีระบุขนาด)	- ดำรับยาสมุนไพรที่มีส่วนผสมของ ST. John's wort	- บรรเทาภาวะซึมเศร้า - เพิ่มระยะเวลาการเคลื่อนไหว

7

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

ฤทธิ์คลายความซึมเศร้า (antidepressant)

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
หนูแทบที่มีความเครียด ระดับต่ำแบบต่อเนื่อง (chronic mild stress)	- ป้อนสารสกัด sprayed-dry เกสรบัวหลวง - 400 มก./กг./วัน - สัปดาห์ที่ 4-8	- ST. John's wort 2.68 ก./วัน - Fluoxetine 10 มก./กг./วัน	- บรรเทาภาวะซึมเศร้า - ลด immobility time ในการทดลอง forced swimming - ขนาด 400 มก. ให้ผลดีที่สุด

8

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

ฤทธิ์คลายความซึมเศร้า (antidepressant)

- สารสกัดจาก根部ของบัวหลวง
 - เพิ่ม 5-HT_{1A} receptor binding ในสมองส่วนหน้า
 - เพิ่มการหลั่ง serotonin ในสมองส่วน hippocampus

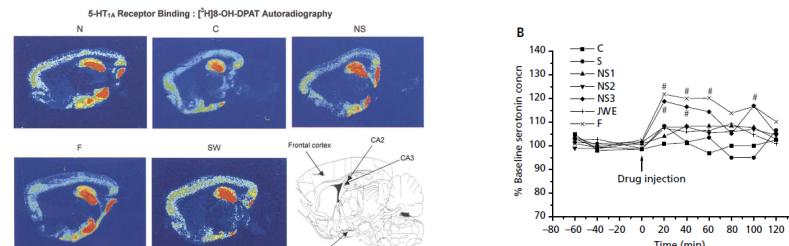

Fig. 1. Representative autoradiogram of 5-HT_{1A} receptor binding after the anti-depressant treatments during CMS. Normal group (N), the control group (C), *Neulumbinis Semen* treatment group (N. s.), *Hypericum Perforatum* treatment group (H. p.) and fluoxetine treatment group (F) in each brain region.

9

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

ฤทธิ์ปักป้องสมองและป้องกันความจำเสื่อม

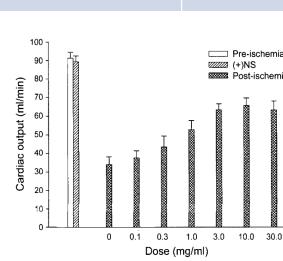
รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
หมูแรทที่มีภาวะความจำเสื่อมจากยา scopolamine	- สารสกัดจาก根部ของบัวหลวง - 1 ก./ก.น้ำหนักตัว - 14 วัน	- ARICEPT 1 มก./ก.	- ป้องกันภาวะความจำเสื่อม - คงความเร็วในการตอบสนองของสัตว์ทดลอง - ยับยั้ง AChE - เพิ่มการแสวงออกของเอนไซม์ acetyltransferase
หมูแรทที่ถูกขัดนำให้เกิดความเครียดในสมอง	- สารสกัด 50% hydroalcoholic จากตอกบัว - 10, 100 และ 200 มก./ก. - 45 นาทีก่อนขัดนำให้เกิดภาวะเครียด	-	- ป้องกันภาวะหลงลืม - ป้องกันความเสียหายของเซลล์สมอง - ลดปริมาณการหลั่ง corticosterone - ช่วยยับยั้งการทำงานของ AChE, MAO-A และ MAO-B

10

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

ฤทธิ์ต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
In vitro กล้ามเนื้อหัวใจหมูแรท	- สารอัลคาลอยด์จาก根部ของบัวหลวง - 0.1 – 30 มก./มล. - ฉีดขณะกระตุ้นการเกิดภาวะกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด	-	<ul style="list-style-type: none"> ป้องกันภาวะหัวใจขาดเลือดในหมูแรท เพิ่มปริมาตรเลือดส่งออกจากหัวใจต่อนาที (cardiac output) เพิ่มความตันในหลอดเลือดแดง เพิ่มปริมาณเลือดที่ไหลเข้าสู่หัวใจ

11

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

ฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือด

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
กระต่ายปกติ และกระต่ายที่เป็นเบาหวาน	- ป้อนผงดอกเหง้า/สารสกัดน้ำ/สารสกัดแลกอกชอล์จากตอกบัวหลวง	- tolbutamide 250 มก./ก.	- ลดน้ำตาลในเลือดได้ทั้งกระต่ายปกติ และกระต่ายที่เป็นเบาหวาน - กระตุ้นการหลั่งอินซูลิน และเพิ่มการเผาผลาญน้ำตาลในกล้ามเนื้อ - ให้ประสิทธิภาพครึ่งหนึ่งของยา tolbutamide
หมูแรทที่มีภาวะเบาหวาน	- ป้อนสารสกัด 95% เอกทานอลจากกลีบตอกบัวหลวง - 250 มก./ก. - ติดต่อภัย 8 วัน	- glibenclamide 0.25 มก./ก.	- ลดน้ำตาลในเลือดได้ใกล้เคียงกับการให้ยา glibenclamide - ลดค่าไขมันในเลือด TC, TG, LDL, BUN และเพิ่ม HDL ในเลือด

12

เครื่องยาจากดอกไม้: บัวหลวง

ฤทธิ์อื่นๆ

- ฤทธิ์แก้ไข้
- ฤทธิ์ต้านเชื้อมาลาเรีย
- ฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย
- กระตุ้นกำหันด
- ฤทธิ์ปักป้องตับจากสารพิษ
- ฤทธิ์ลดไขมัน
- ฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ aldose reductase

13

เครื่องยาจากดอกไม้: มะลิ

- Jasminum sambac* (L.) Aiton

- OLEACEAE

- สวนที่ใช้เป็นยา: ดอก

- สรรพคุณแพนไบรอน

ดอกกลินหอมเย็น รสขม ใช้บำรุงหัวใจ

ดับพิษร้อน ทำให้เหงื่อจัดชุมชื่น บำรุงครรภ์
แร่ร้อนในกระหายน้ำ

14

เครื่องยาจากดอกไม้: มะลิ

茉莉花

茉莉花心

茉莉花苞

茉莉花蕾

茉莉花枝

เครื่องยาจากดอกไม้: มะลิ

- สารสำคัญ : น้ำมันหอมระ夷 เช่น citrol, linalool, nerol, neryl acetate, benzaldehyde, citronello, phenyl ethyl alcohol, graniol, eugenol, farnesol, geranyl acetate

15

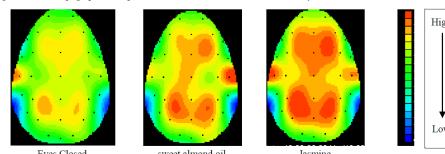
16

เครื่องยาจากดอกไม้: มะลิ

ฤทธิ์ทำให้ผ่อนคลาย, คลายความกังวล

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
อาสาสมัครสุขภาพดี 24 คน	สูดدمน้ำมันหอมระ夷จากดอกมะลิ	น้ำมันดอกลาเวนเดอร์	<ul style="list-style-type: none"> - อาสาสมัครรู้สึกผ่อนคลาย - ลดอัตราการเต้นหัวใจ - เพิ่ม High frequency component
อาสาสมัครสุขภาพดี 20 คน	สูดدمน้ำมันหอมระ夷จากดอกมะลิ	น้ำมันอัลมอนด์	<ul style="list-style-type: none"> - อาสาสมัครรู้สึกสดชื่นลดความรู้สึกที่เหงื่อ - คลื่นสมองช่วง beta-wave power มีการแสดงออกมากขึ้น

Figure 1 Brain topographical map of the distribution of betaswave activity

17

เครื่องยาจากดอกไม้: มะลิ

ฤทธิ์ทำให้ผ่อนคลาย, คลายความกังวล

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
อาสาสมัครสุขภาพดี 40 คน	ทาน้ำมันหอมระ夷จากมะลิ บริเวณหน้าท้อง	น้ำมันอัลมอนด์	<ul style="list-style-type: none"> - อาสาสมัครรู้สึกสดชื่นกระปรี้กระเปร่า - เพิ่มอัตราการหายใจ - เพิ่มความอิ่มตัวของօอซิเจนในเลือด - เพิ่มค่าความดันโลหิตดี
อาสาสมัครสุขภาพดี 8 คน	ชาเขียวที่มีส่วนผสมของดอกมะลิ ระดับต่ำ และสูง (ความเข้มข้นต่างกัน 20 เท่า)	ชาเขียวปกติ	<ul style="list-style-type: none"> - อาสาสมัครรู้สึกสงบผ่อนคลาย - อัตราการเต้นหัวใจลดลง - เพิ่ม HFC - กลิ่นมะลิที่มีความเข้มข้นสูง จะกระตุ้นระบบประสาทได้มากกว่า

18

เครื่องยาจากดอกไม้: มะลิ

ฤทธิ์ขยายหลอดเลือด

- สารสกัด 95% เอทานอลของดอกมะลิช้อน 50 – 400 มคก./มล.
- สารสกัด 95% เอทานอลของดอกมะลิสา 0.125–2 ก./ล.
- สารสกัดน้ำจากดอกมะลิ (ไม่ระบุขนาด) มีผลทำให้หลอดเลือดแดงของหูขยายตัวเปรียบตามขนาดของสารสกัดที่เพิ่มขึ้น
 - ฤทธิ์ขยายหลอดเลือดของสารสกัดจากดอกมะลิ เกี่ยวข้องกับการกระตุ้นการหลั่ง nitric oxide, กระตุ้น K⁺ channel และขับยังส่งผ่านแคลเซียมเข้าสู่เซลล์

19

เครื่องยาจากดอกไม้: พิกุล

- *Mimusops elengi* L.
- SAPOTACEAE
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก
- สรรพคุณแพนโนบราน
ดอกกลิ่นหอมเย็น ใช้เข้ายาหอม
ยาตั๊ก ยาแก้ไข้ แก้ปวดหัว เจ็บคอ
แก้ร้อนใน

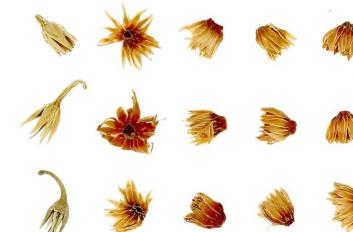

20

เครื่องยาจากดอกไม้: พิกุล

สารสำคัญ:

- น้ำมันหอมระ夷, D-mannitol, β -sitosterol, quercitol, ursolic acid, triterpene, lupeol
- สารกลุ่มโพลีฟีนอลและสารอื่นๆ เช่น steroids, cardiac glycoside, terpenoid, alkaloid, flavonoids

21

เครื่องยาจากดอกไม้: พิกุล

ฤทธิ์ป้องกันสมอง

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
หมูแรบที่ได้รับ monosodium glutamate	- สารสกัด hydroalcoholic จากดอกพิกุล - 100 และ 200 มก./กг. - 10 วัน (3 วันส่วนหน้า และควบคู่กับการป้อน MSG อีก 7 วัน)	-	- ช่วยป้องกัน oxidative stress ในสมอง - เพิ่มเอนไซม์ต้านอนุมูลอิสระ ได้แก่ glutathione, total thiol, glutathione-S-transferase, catalase - ลดการก่อตัวของ lipid peroxide และ nitrite
หมูแรบที่เกิดภาวะสมองขาดเลือด	- สารสกัด hydroalcoholic - 100 และ 200 มก./กг. - 7 วัน ก่อนซักนำให้เกิดภาวะสมองขาดเลือด	-	- ป้องกันความเสียหายของสมอง - ลดการเกิดสมองบวม - ปกป้อง blood brain barrier - เพิ่มสารต้านอนุมูลอิสระ - ลดการก่อตัวของ nitrite ในสมอง

22

เครื่องยาจากดอกไม้: พิกุล

ฤทธิ์ป้องกันภาวะสูญเสียการเรียนรู้

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
หมูแรบที่เกิดภาวะความจำเสื่อมจากยา scopolamine	- สารสกัด 70% ethanol ของจากดอกพิกุลแห้ง - 200 มก./กг. น้ำหนักตัว - 7 วัน ควบคู่กับการป้อนยา scopolamine	- mentat	- ป้องกันการสูญเสียการเรียนหัดจากการได้รับยา scopolamine และสมองถูกทำลายด้วยไฟฟ้า
หมูแรบที่เกิดภาวะความจำเสื่อมจากสมองเสียหายจากการได้รับการกระตุ้นด้วยไฟฟ้า	- สารสกัด 70% ethanol ของจากดอกพิกุลแห้ง - 200 มก./กг. น้ำหนักตัว - 7 วัน ควบคู่กับการกระตุ้นด้วยไฟฟ้า	- mentat	- ป้องกันการสูญเสียการเรียนหัดจากการได้รับยา scopolamine และสมองถูกทำลายด้วยไฟฟ้า - ขับยั่งการทำงานของ AChE ในสมอง

23

เครื่องยาจากดอกไม้: บุนนาค

- Mesua ferrea* L.
- CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก
- สรรพคุณแผนโบราณ

- ดอกกลิ่นหอมเย็น รสขมเล็กน้อย บำรุงดวงจิตให้แจ่มชื่น แก้ไข้กaph แก้ร้อนใน ดับกระหาย บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ แก้ลมกองละเอียด ริงเวียน หน้ามืด ตาลาย และแก้กลิ่นสาบสาปภายใน
- เกรสร รสขมเย็น บำรุงครรภ์ แก้ไข้ แก้ลมริงเวียน ทำให้ชื่นใจ

24

เครื่องยาจากดอก: บุนนาค

- สารสำคัญ: สารกลุ่ม coumarin

ฤทธิ์ยับยั้งเชื้อแบคทีเรียดื้อยา

- สาร coumarin ที่แยกได้จากสารสกัดเขกาเซนจากส่วนดอก มีฤทธิ์ยับยั้ง NorA pump ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เชื้อก่อโรคเกิดการตื้อยา เช่น *Staphylococcus aureus*, *S. aureus* 1199, *S. aureus* 1199B
- สาร coumarin มีผลเสริมฤทธิยาต้านจุลชีพ norflaxacin

25

เครื่องยาจากดอก: สารภี

- Mammea siamensis* Kosterm.

- CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)

- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก

- สรรพคุณแ朋โบราณ

ดอกสารภีกิ่นหอม รสขมเย็น แก้โลหิตพิการ แก้ไขมีพิษร้อน เป็นยาเจริญอาหาร ยาบำรุงหัวใจ ยาชูกำลัง เกสรกลืนหอม รสเย็น เป็นยาบำรุงครรภ์ ทำให้ชื่นใจ แก้ไข้

26

เครื่องยาจากดอก: สารภี

- สารสำคัญ: สารกลุ่ม coumarin เช่น mammeasin A, mammeasin B, mammeanoyl

27

เครื่องยาจากดอก: สารภี

ฤทธิ์ต้านการอักเสบ

- สารสกัดเมทานอล ยับยั้งการสร้าง nitric oxide ในเซลล์ที่ถูกกระตุ้นด้วย LPS

ฤทธิ์ยับยั้งเซลล์มะเร็ง

- สาร coumarin จากดอกสารภี ยับยั้งการเจริญเติบโตและขกน้ำให้เกิดการตายแบบ apoptosis ในเซลล์มะเร็งเม็ดเลือดขาว และเซลล์มะเร็งกระเพาะอาหาร
- สาร coumarin จากดอกสารภี ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ aromatase ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการเกิดมะเร็งเต้านม

28

เครื่องยาจากดอก: จำปา

- *Michelia champaca* DC.

- MAGNOLIACEAE

- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก

- สรรพคุณแพนไบรอน

ดอกกลิ่นหอม มีรสขม ทำให้เลือดเย็น กระหายโลหิตอันร้อน ขับปัสสาวะ ขับลม แก้อ่อนเพลีย ริงเวียน หน้ามืด ตาลาย บำรุงหัวใจ แก้เส้นกระดูก บำรุงน้ำดี บำรุงโลหิต

29

เครื่องยาจากดอก: จำปา

- สารสำคัญ:

น้ำมันหอมระเหย เช่น β-linalool, germacrene A, germacrene B, germacrene D, caryophyllene, eucalyptol, β-elemene, pyranoid, linalool, indole

30

เครื่องยาจากดอก: จำปา

ฤทธิ์รักษาแพลง荫ที่เป็นเบาหวาน

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเบรียบเทียบ	ผลการศึกษา
荫ที่เป็นเป็นเบาหวานและมีแพลง แบบรอยเชือด (incision) และแมลงศูกตัด (excision)	<ul style="list-style-type: none"> - ป้อนยาและวนตະกອນที่มีส่วนผสมของสารสกัด 95% เอทานอลจากดอกจำปา - 100, 200 และ 400 มก./กг. ให้แก่荫ที่เป็นเป็นเบาหวานและมีแพลง - ติดต่อ กัน 16 วัน 	-	<p>แมลงศูกตัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มความยืดหยุ่นของบาดแผลอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่วันที่ 10 ของ การรักษา <p>แมลงศูกตัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระตุ้นการสร้างเนื้อเยื่อปิดแพลง - เพิ่มปริมาณ hydroxyproline ใน granuloma cell - อัตราการหายของแพลงเร็วกว่า

31

เครื่องยาจากดอก: จำปา

ฤทธิ์รักษาแพลง荫ที่เป็นเบาหวาน

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเบรียบเทียบ	ผลการศึกษา
荫ที่เป็นเป็นเบาหวานและมีแพลงไฟไหม้	<ul style="list-style-type: none"> - ป้อนสารสกัด 95% เอทานอลจากดอกจำปา ขนาด 100 มก./กг. ให้แก่荫ที่เป็นเป็นเบาหวานและมีแพลงไฟไหม้ - ทาครีมที่มีส่วนประกอบของสารสกัดจากดอกจำปา 10% - ติดต่อ กัน 16 วัน 	silver sulphadiazine	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการหายของแพลงเร็วขึ้น - ให้ผลใกล้เคียงกับการใช้ยา silver sulphadiazine - กระตุ้นการสร้างเนื้อเยื่อปิดแพลง ได้ทั้ง荫ที่เป็นเป็นเบาหวาน และ荫ที่ได้รับยา Dexamethasone เพื่อการลดการสร้างเนื้อเยื่อบุศิวิ

32

เครื่องยาจากดอก: จำปา

ฤทธิ์ขับปัสสาวะและขับน้ำ

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสกัดที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
หมูแร่ปกติ	- สารสกัดเฉพาะanol จากรากจำปา - 250 และ 500 มก./กг.	furosemide 5 มก./กг.	- ขับปัสสาวะ - เพิ่มการขับออกของ electrolytes - ให้ผลเทียบเท่ากับการให้ยา furosemide
หมูแร่ที่ได้รับ ethylene glycol ผ่านทางน้ำดื่ม	- สารสกัดเฉพาะanol จากรากจำปา - 250 และ 500 มก./กг.	cystone 750 มก./กг.	- ลดอัตราผ่านการขับ phosphate, oxalate และ calcium ในปัสสาวะ - ให้ผลเท่ากับยา cystone

33

เครื่องยาจากดอก: จำปา

ฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือด

- สารสกัดเฉพาะanol จากรากจำปา ติดต่อ กัน 7 วัน
- น้ำตาลในเลือดของหมูที่เป็นเบาหวาน
- ให้ผลเท่ากับการป้อนยา glibenclamide 5 มก./กг.
- ไม่มีผลต่อน้ำตาลในเลือดใน **หมูปักติ**

ฤทธิ์อื่นๆ

- ฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย
- ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ
- ยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็งเต้านม

34

เครื่องยาจากดอกไม้: กระดังงา

- Cananga odorata* (Lam.) Hook.f. & Thomson
var. *odorata*
- ANNONACEAE
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก
- สรรพคุณแพนไบรต์
ดอกกลิ่นหอมเย็น แก้ลมวิงเวียน
ทำให้หัวใจชุ่มชื่น ชูกำลัง แก้อ่อนเพลีย
กระหายน้ำ

35

เครื่องยาจากดอก: กระดังงา

- สารสำคัญ: น้ำมันหอมระเหย เช่น methyl benzoate, benzyl benzoate, farnesyl acetate, methyl isoeugenol, caryophyllene, linalool, α -caryophyllene

36

เครื่องยาจากดอก: กระดังงา

ฤทธิ์ทำให้สูบผ่อนคลาย

รูปแบบการศึกษา	ขนาด/สารสำคัญที่ใช้	ตัวเปรียบเทียบ	ผลการศึกษา
อาสาสมัครสุขภาพดี	دمน้ำมันหอมระ夷จากดอกกระดังงา	น้ำมันเบเพอร์มันท์	<ul style="list-style-type: none"> - อาสาเรือรักษาสันบ ผ่อนคลาย - ลดความเร็วของรีพาร ลดอัตราการเต้นของหัวใจ - ความดันโลหิตลดลง
อาสาสมัครที่มีภาวะเครียด	ทาน้ำมันดอกกระดังงาที่ผิว	น้ำมันเบเพอร์มันท์	<ul style="list-style-type: none"> - ลดระดับความเครียด - ลดความเร็วของรีพาร ลดอัตราการเต้นของหัวใจ - ความดันโลหิตลดลง - อุณหภูมิที่ผิวหนังสูงขึ้น - คลื่นสมองช่วง alpha-wave เพิ่มมากขึ้น

37

เครื่องยาจากดอก: กระดังงา

ฤทธิ์ยับยั้งการสร้างเม็ดสีเมลานิน

- สารสกัดเมทานอล, สารไตรเทอپีนส์ และสิกแนน จากดอกกระดังงา
 - ยับยั้งการสร้างเม็ดสีเมلانินในเซลล์ B16 melanoma 4A5 แรงกว่าสารเปรียบเทียบ Arbutin เมื่อให้ในขนาดที่เท่ากัน
 - ไม่ก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อเซลล์
- ฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ aldose reductase
- สารฟลาโนนอยด์ดอกกระดังงา สามารถยับยั้งเอนไซม์ aldose reductase ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาวะต้อกระจาด

38

เครื่องยาจากดอก: ลำเจียง

- *Pandanus odoratissimus* L.f.
- PANDANACEAE
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก
- สรรพคุณแผนโบราณ ดอก รสหอมเย็น แก้ลม บำรุงหัวใจ

39

เครื่องยาจากดอก: ลำเจียง

- สารสำคัญ: น้ำมันหอมระ夷 ได้แก่ β -phenylethyl alcohol, terpinen-4-ol, α -terpineol, γ -terpinene, cineole
- ยังไม่พบงานวิจัยในส่วนของดอก
- راكและใบ รักษาเบาหวาน ขับปัสสาวะ ต้านการอักเสบ บรรเทาปวด ปกป้องตับ ต้านไวรัส

40

เครื่องยาจากดอก: ลำดาวน

- *Melodorum fruticosum* Lour.
- ANNONACEAE
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอกแห้ง
- สรรพคุณแพนไบรอน

ดอกกลิ่นหอมเย็น แก้ลมวิงเวียน ทำให้หัวใจชุ่มชื่น ชูกำลัง แก้ อ่อนเพลีย กระหายน้ำ

- สารสำคัญ: น้ำมันหอมระเหย ได้แก่ phenyl butanone, linalool, benzyl alcohol, α -cadinol, globulol, viridiflorol

41

ฤทธิ์บัญญัติของเชลล์มะเร็ง

- สาร oxidized heptanes จากดอกลำดาวน
- เชลล์มะเร็งเต้านม เชลล์มะเร็งปอด เชลล์มะเร็งตับ เชลล์มะเร็งกระเพาะอาหาร และเชลล์มะเร็งลำไส้ใหญ่

ฤทธิ์อื่นๆ

- ฤทธิ์บัญญัติของเชลล์มะเร็งเตือนเชื้อรา
- ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ

42

ระบบประสาทและสมอง
บัวหลวง, มะลิ, พิกุล, กระตังกา

ระบบหัวใจและหลอดเลือด
บัวหลวง, มะลิ

อื่นๆ
บุนนาค จำปา สารภี ลำดาวน

ข้อควรระวัง

- ควรระมัดระวังการใช้ในผู้ที่แพ้เกสรดอกไม้

การศึกษาความเป็นพิษ

- ยังไม่พบรายงานความเป็นพิษของพิกัดเกสร

43

ยาหอม: ตำรับยาคู่ดอกไม้

- พิกัดเกสร และดอกไม้ ถูกใช้เป็นส่วนผสมในยาหอม เพื่อให้สูญเสียง ลดความร้อน ทำให้จิตใจที่ร้อนรุ่ม เย็นลง สงบมากขึ้น
- คัมภีร์แพทย์แผนไทยมีบันทึกถึงตำรับยาหอม > 300 ตำรับ
- บัญชียาจากสมุนไพร กลุ่มยาธารกษากลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลม) 5 ตำรับ
- ใช้แก้ลม วิงเวียน คลื่นเหียน อาเจียน อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ แก้ลมปลายไข้

44

ยาหอม: ตำรับยาคู่ดอกรไม้

ผลต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด

- สารสกัดตำรับยาหอมนำโกลูและยาหอมอินทรัจกร
- เพิ่มความดันโลหิต
- เพิ่มอัตราการไหลเวียนเลือดที่สมอง โดยเป็นผลมาจากการซึ้งข่ายหลอดเลือดแดงขนาดเล็กของสมอง จึงมีผลทำให้เลือดไปเลี้ยงสมองได้ดีขึ้น
- ช่วยแก้อาการริบเดียวศีรษะ และภาวะเป็นลมหมดสติ

45

ยาหอม: ตำรับยาคู่ดอกรไม้

ผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง

- สารสกัดตำรับยาหอมนำโกลูและอินทรัจกร
- เสริมฤทธิ์ของyanonella pentobarbital
- มีฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้สัตว์ทดลองเกิดอาการสงบ คลายความกังวล

46

ข้อควรระวัง

- ควรระมัดระวังการใช้ในผู้ที่แพ้เกสรดอกรไม้

การศึกษาความเป็นพิษ

- ป้อนสารสกัดตำรับยาหอมขนาด 1, 2.5 และ 5 กรัม/กิโลกรัม ครั้งเดียว แก่หนูแรทและหนูเม้าส์ ไม่พบความเป็นพิษและความผิดปกติของอัตราการเจริญเติบโต และค่าเคมีของเลือด การทำงานของระบบตับและไต

47

น้ำกระสายยา

- น้ำกระสายยา ใช้ประสานผสมในตัวยา เพื่อให้yanonella มีฤทธิ์ตรงตามต้องการ อีกทั้งช่วยเสริมฤทธิ์และเพิ่มสรรพคุณให้แก่ตัวยา ตัวยาเดียวกัน แต่ใช้น้ำกระสายต่างกัน จะให้ฤทธิ์ต่างกัน
- ตัวอย่างน้ำกระสายยา เช่น น้ำดอกไม้ น้ำชาวัวข้าว น้ำส้ม สุรา ฯลฯ
- น้ำดอกไม้ ... เช่น น้ำดอกมะลิ น้ำดอกกระดังงา น้ำดอกมนارد น้ำดอกไม้เทศ (น้ำผึ้งน้ำมันดอกกุหลาบมอญ)

48

น้ำกระสายยาจากดอกไม้

วิธีทำ

- ต้มน้ำให้เดือด ใส่ในภาชนะที่มีฝาปิดทึบไว้ให้เย็น
- นำดอกไม้/กลีบดอกไม้ใส่ภาชนะเล็กๆ ลอยไว้เหนือน้ำ
- ปิดภาชนะที่ใส่น้ำนั้นทึบไว้ค้างคืน เพื่อให้น้ำดูดซับกลิ่นหอม

49

น้ำดอกมะลิ

- Jasminum sambac* (L.) Aiton
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: กลีบดอก
- สรรพคุณ

แก้ร้อนในอก ทำให้ใจชุ่มชื่น บำรุงหัวใจให้แข็งบาน แก้กระหาย แก้ลมวิงเวียน ชูกำลัง แก้ไข้ตัวร้อน
- สารสำคัญ :น้ำมันหอมระเหย เช่น citrol, linalool, nerol, neryl acetate, benzaldehyde เป็นต้น

50

น้ำดอกกระดังงา

- Cananga odorata* (Lam.) Hook.f. & Thomson var. *odorata*
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: กลีบดอก
- สรรพคุณ

แก้ลมวิงเวียน บำรุงร่างกาย แก้ลม จุกเสียด บำรุงหัวใจ บำรุงธาตุ บำรุงเลือด ชูกำลัง บำรุงหัวใจให้สดชื่น แก้ไข้ แก้อ่อนเพลีย
- สารสำคัญ :น้ำมันหอมระเหย เช่น methyl benzoate, benzyl benzoate, farnesyl acetate เป็นต้น

51

น้ำดอกชมน้ำด

- Vallaris glabra* (L.) Kuntze
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: กลีบดอก
- สรรพคุณและการใช้ประโยชน์

ดอกมีกลิ่นหอม ให้ความรู้สึกสดชื่น โดยเฉพาะเวลาเย็นหรือพลบค่ำ คล้ายกลิ่นช้าวหอมที่สุดใหม่ๆ โบราณนิยมใช้ดอกชมน้ำดองทำน้ำดื่ม ใช้อบแป้งรำ หรือทำเครื่องหอม
- สารสำคัญ :

2-acetyl-1-pyrroline (กลิ่นหอม)

52

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา: ชมนاد

คล้ายความเครียด

- อาสาสมัคร 30 คน (ทั้งชายและหญิง)
- دمน้ำหอมที่สกัดจากดอกไม้ 12 ชนิด
- ให้คะแนน และตอบแบบสอบถาม
- คะแนนสูงสุด → ชมนاد, วาสนा, แก้ว
- ระบุว่า ทำให้รู้สึกสดชื่นและผ่อนคลาย

53

น้ำดอกไม้เทศ

- กุหลาบมอญ
- Rosa damascena* Mill.
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: กลีบดอก
- สรรพคุณแผนโบราณ

- กลีบดอกเย็น แก้พิษใช้ แก้ร้อน แก้กระหาย แก้อ่อนเพลีย
- โบราณนิยมนำไปทำน้ำกระสายยาสำหรับยาแก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง
- สารสำคัญ: สารที่พบในน้ำมันหอมระเหย ได้แก่ β -citronellol, nonadecane, geraniol, heneicosane เป็นต้น

54

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา: กุหลาบมอญ

ต้านอนุมูลอิสระ คล้ายความเครียดและลดความวิตกกังวล

รูปแบบการศึกษา	สำคัญ/สารสกัด	ขนาด/วิธีที่ใช้	ผลการศึกษา
1. สัตว์ทดลอง (หนูเจอร์บิล ชักนำให้เครียดด้วย วิธี EPM)	น้ำมันหอมระเหย	สูดدمกลิ่นนาน 24 ชั่วโมง	<ul style="list-style-type: none"> หนูมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความผ่อนคลาย หนูมีอาการสงบ แต่ไม่ทำให้เกิดอาการจ่วงซึม
2. สัตว์ทดลอง (หนูแรท)	น้ำมันหอมระเหย	สูดدمกลิ่นนาน 28 วัน	<ul style="list-style-type: none"> ระดับ lipid peroxidation ในสมองของหนูลดลง ระดับสารต้านอนุมูลอิสระ ได้แก่ วิตามิน A, E และ C และเบต้าแครอทีน สูงกว่ากสุ่มควบคุม

55

ช่วยให้นอนหลับ

รูปแบบการศึกษา	สำคัญ/สารสกัด	ขนาด/วิธีที่ใช้	ผลการศึกษา
1. สัตว์ทดลอง (หนูแรท)	- น้ำ - เอกทานอล - คลอโรฟอร์ม	100, 500, 1000 มก./กг. ฉีดเข้าช่องท้อง ร่วมกับการฉีดยา pentobarbital (30 มก./กг.)	สารสกัดน้ำและเอทานอล ขนาด 500 -1000 มก./กг. มีผลทำให้ระยะเวลาการนอนหลับของหนูนานขึ้นเมื่อเทียบกับการฉีดยา pentobarbital เพียงอย่างเดียว
2. คลินิก (อาสาสมัคร สุขภาพดี 20 คน)	น้ำมันหอมระเหย	หยดลงบนหมอน 2-3 หยด ก่อนนอน (สูดมาระหว่างนอนหลับ 11.00pm-7.00am)	คุณภาพ, ระยะเวลาของการนอนหลับไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม

56

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาอื่นๆ

- แก้ปวด
- ต้านเบาหวาน
- ต้านการอักเสบ
- ต้านเชื้อแบคทีเรีย

57

ยาจากดอกไม้

ยาจากดอกไม้: งานพลู

- *Syzygium aromaticum* Merrr. et Perry
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอกด้อม
- สรรพคุณแ朋โนปราณ
 - แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ จุกเสียดแน่น

งานพลู 5-8 ดอก ใช้ต้มน้ำดื่ม หรืองานพลูบดเป็นผง ชงเป็นชาดื่ม

บรรเทาอาการปวดฟัน

กลั้นเอ้าเฉพาะส่วนน้ำมันใช้เลี้ยงฟัน หรือใช้ทั้งดอกเดียวแล้วอมไว้ตรงบริเวณฟันที่ปวด เพื่อระงับอาการปวดฟัน / ทำความสะอาดพลูพอเหล็ก ผสมกับเหล้าขาวเพียงเล็กน้อยพอและใช้สำลีจิมอุดฟันที่ปวด และใช้แก้ไขรำมานาด / เอาดอกงานพลูแช่เหล้าหยดฟัน

สารสำคัญ : น้ำมันหอมระเหย ชื่อ ยูจีนอล (eugenol)

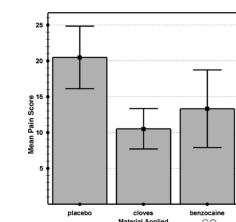
พบในด้อมด้อม (15-17%) , ก้านดอก (5-7%), ใบ (2-3%)

59

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : งานพลู

ฤทธิ์แก้ปวด, ยาชาเฉพาะที่

- การศึกษาทางคลินิกแบบ subject-blinded manner
- อาสาสมัครจำนวน 73 คน (หั้งชายและหญิง)
 - งานพลู (37 คน)
 - ยา benzocaine 20% gel (36 คน)
- ผงดอกงานพลูแท็บบัดละเอียดผสมกลีเซอร์린 (อัตราส่วน 2 : 3)
- หายาขนาด 2 กรัม บริเวณเหนือฟันเขี้ยว ทึ้งไว้ 5 นาที
- ทดสอบความเจ็บปวดด้วยการใช้เข็มจิมบริเวณที่ทายา
- **ผลการทดลอง** งานพลูทำให้รู้สึกชาและลดอาการเจ็บปวดได้

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : กานพู

ต้านเชื้ออุลซีพก่อโรคในช่องปาก

- ยับยั้งเชื้อแบคทีเรียที่แยกได้จากรากฟัน

- *Escherichia coli*
- *Staphylococcus aureus*
- *Pseudomonas aeruginosa*

61

- ยับยั้งเชื้อรา

- *Candida albicans*
- *Cryptococcus neoformans*
- *Aspergillus fumigatus*

ยับยั้งเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการแన่นจูกเสียดจาก ท้องเสียและแพลงในกระเพาะอาหาร

เชื้อแบคทีเรีย	สารสกัด/สารสำคัญ
<i>Clostridium botulinum</i>	เอทานอล
<i>Salmonella typhi</i>	เอทานอล:น้ำ ในอัตราส่วน 3:1
<i>Vibrio cholerae</i>	เอทานอล:น้ำ ในอัตราส่วน 3:1
<i>Escherichia coli</i>	เมทานอล, น้ำ
<i>Salmonella paratyphi</i>	เมทานอล, น้ำ
<i>Shigella dysenteriae</i>	เมทานอล, น้ำ
<i>Shigella paradysenteriae</i>	น้ำมันหอมระ夷
<i>Proteus vulgaris</i>	น้ำมันหอมระ夷

62

ช่วยการขับเคลื่อนอาหารในกระเพาะลำไส้

สารสกัดน้ำจากดอกกานพูขนาด 300 และ 700 มก./กก เมื่อป้อนให้แก่หนูเม้าส์ มีผลเพิ่มการขับเคลื่อนอาหารและลำไส้เมื่อทดสอบด้วยวิธี charcoal meal test

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาอื่นๆ

- ต้านอนุมูลอิสระ
- ต้านกระบวนการอักเสบ
- ทำให้หลับ
- ลดน้ำตาลในเลือด
- กระตุ้นกำหันดัด
- ต้านเซลล์มะเร็ง

63

รายงานความเป็นพิษและข้อควรระวัง

- มีรายงานการก่อให้เกิดอาการภูมิแพ้ ผื่นคัน ระคายเคืองต่อผิวหนัง ในผู้มีประวัติแพ้เกรดออกไม้
- รายงานความเป็นพิษต่อระบบทางเดินหายใจ (ปอดอักเสบและบวมน้ำ) เมื่อใช้เป็นยาสูบ
- รายงานความเป็นพิษในเด็ก
 - เด็กอายุ 7 เดือนรับประทานน้ำมันจากดอกกานพู 1 ช้อนชา มีฤทธิ์กระบบประสาทส่วนกลาง เม็ดเดียวอาจเพิ่มสูงขึ้น โปรตีนและคีโตนในปัสสาวะสูงขึ้น และเกิดภาวะเสื่อมเม็ดเลือดแดง
 - เด็กชายอายุ 2 ปี ดื่มน้ำมันจากดอกกานพู 5-10 มล. ทำให้เกิดอาการสั่น หลับสึก และเข้าสู่ภาวะ昏迷เมื่อเวลาผ่านไป 8 ชั่วโมง สูญชีวิตร้าบ แต่ฟื้นตัวได้
 - เด็กหญิงอายุ 3 เดือน รับประทานน้ำมันจากดอกกานพู 8 มล. ทำให้ตับวาย
 - เด็กชายอายุ 15 เดือน รับประทานน้ำมันจากดอกกานพู 10 มล. ทำให้ตับวาย

64

ยาจากดอกไม้ : ลำโพง

- *Datura metel L. var. metel* [ลำโพงขาว]
- *Datura metel L. var. fastuosa* (Bernh.) Danert [ลำโพงกาลัง]
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก
- สรรพคุณแผนโบราณ
 - ดอก รสเผ็ด ใช้แก้หอบหืด
 - รากษาไฟไหม้จมูกอักเสบ แก้ริดสีดวงจมูก
- การใช้ตามแผนโบราณ :
 - ดอกแห้งมวนแบบยาสูบ สูบเพื่อบรรเทาอาการหอบหืด

ลำโพงขาว

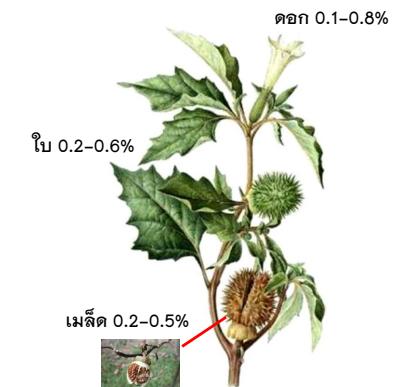
ลำโพงกาลัง

65

สารสำคัญ : ลำโพง

สารกลุ่มอัลคาลอยด์

- (-)-scopolamine → 75%
- (-)-hyoscyamine
- (-)-norhyoscyamine
- (-)-norscopolamine
- hydroxyl-6-(–)-hyoscyamine
- meleloidine

66

** ไม่ถูกสลายด้วยความร้อน

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : ลำโพง

- **คลายกัดลำเนือเรียบ**
 - สารสกัดน้ำจากส่วนดอกและเมล็ดลำโพงขนาด 8 มก./มล. มีผลลดความตึงตัวและการหดตัวของลำไส้เล็กส่วน ileum ของหนูแรท
- **บรรเทาอาการหอบหืด**
 - สารสกัดน้ำจากเมล็ดลำโพงขนาด 10–20 มก./มล. มีผลทำให้หลอดลมหดตัว จากการหล่อเย็นนำให้หลอดลมตีบตัวด้วย acetylcholine และ histamine
- **กดระบบประสาทส่วนกลาง**
 - สารสกัดน้ำจากเมล็ดลำโพง 3 ก./กก. ฉีดเข้าช่องท้องหนูแรท ส่งผลให้หนูมีอาการเขื่องซึม อ่อนเปลี้ยง กล้ามเนื้อไม่มีแรง หายใจลำบาก ภายใน 10 นาที
- **ลดความดันโลหิต**
 - การฉีดสารสกัดน้ำเมล็ดลำโพงขนาด 0.25–1.0 ก./กก. มีผลลดความดันโลหิตของหนูแรท และเมื่อฉีดขนาดสูง 8 ก./กก. มีผลลดระดับความดันโลหิตลงอย่างรวดเร็วและทำให้หูดูดาย

67

รายงานความเป็นพิษและข้อควรระวัง

การได้รับยาเกินขนาด

- เกิดความเป็นพิษต่อระบบประสาท
- สายตาพร่ามัว ม่านตาขยาย ตาสู้แสงไม่ได้
- ปากแห้ง กระหายน้ำ
- ผิวหนังร้อนแดง เป็นผื่นแดงตามไปหน้า คอ และหน้าอก
- ใจเต้นสูง ปวดศีรษะ
- การทำงานของกล้ามเนื้อผิดปกติ
- เกิดอาการทางจิตประสาท
- ชีพจรเต้นไม่เป็นจังหวะ
- โอนเต็มใจไม่ได้
- หายใจลำบาก หายใจลำบาก ใจเต้นสูงมาก อาจเข้าขั้น昏迷 และเสียชีวิตได้

- เด็กชายอายุ 11 ปี และเด็กหญิงอายุ 9 ปี เกิดอาการหมดสติ น้ำลายฟูมปาก ชากรีบ ชากระดูก ไม่รู้สึกตัว จากการตรวจสอบพบว่า เด็กทั้งสองคนดอกลำโพงขาว มาผัดทำกับข้าวรับประทาน

** ดอกลำโพงเป็นพิษพิษ หาย...แต่กินไม่ได้ **

68

ยาจากดอกไม้: ปีบ

- *Millingtonia hortensis* L.f.

- ส่วนที่ใช้เป็นยา: ดอก

- สรรพคุณแพนโนบราณ

ขยายหลอดลม รักษาหืด แก้วีดีสีดวงจันทร์

ไซน์สักษ์เสบ บำรุงน้ำดี เพิ่มการหลังน้ำดี บำรุงโลหิต บำรุงกำลัง แก้ลม
ดอกแห้งมวนแบบยาสูบ มวนสูบทำให้ปากหอม หรือเพื่อบรรเทาอาการ
หอบหืด

- สารสำคัญ : สารกลุ่มฟลาโวนอยด์ ได้แก่ hispidulin, hortensin

69

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : ดอกปีบ

ข้อบ่งใช้การทดสอบตัวของหลอดลม/รักษาอาการหอบหืด

รูปแบบการศึกษา	สำคัญ/สารสำคัญ	ผลการศึกษา
1. กล้ามเนื้อเรียบของหลอดลมที่แยกจากภายในของหูแทะ (<i>Ex vivo</i>)	- สารสำคัญเมทานอล - hispidulin	<ul style="list-style-type: none"> • บ่งใช้การทดสอบตัวของหลอดลมจากการถูกกระตุ้นด้วย histamine และ pilocarpine • hispidulin มีฤทธิ์แรงกว่า aminophylline เมื่อให้ขนาดเดียวกัน
2. กล้ามเนื้อเรียบของหลอดลมที่แยกจากภายในของหูตะเภา (<i>Ex vivo</i>)	- สารสำคัญน้ำ - hispidulin - hortensin	<ul style="list-style-type: none"> บ่งใช้การทดสอบตัวของหลอดลมจากการถูกกระตุ้นด้วย acetylcholine, histamine และโพแทสเซียม

70

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : ดอกปีบ

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาอื่นๆ

- ต้านอนุมูลอิสระ
- กระตุ้นภูมิคุ้มกัน
- ต้านเชื้อแบคทีเรีย

รายงานความเป็นพิษ

** ยังไม่พบรายงานความเป็นพิษ

71

ยาจากดอกไม้: คำฝอย

- *Carthamus tinctorius* L.

- ส่วนที่ใช้เป็นยา : ดอก

- สรรพคุณแพนโนบราณ

บำรุงโลหิต บำรุงหัวใจ ช่วยการไหลเวียนของโลหิตให้ดีขึ้น ช่วยกระตุ้นการอุดตันของโลหิต ลดอาการปวด แก้อาการปวดประจำเดือน แก้อาการฟกช้ำจากการหกล้มร่วมกับผลบัวฟกช้ำ

- สารสำคัญ : สารกลุ่มฟลาโวนอยด์ และสารที่ให้สีเหลืองได้แก่ safflower yellow A และ B, saffloinin A, saffloinin C และ precarthamin และที่ให้สีแดง คือ carthamin

72

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : คำฟอย

- **ต้านอนุมูลอิสระ**

สารสกัดน้ำจากดอกคำฟอยมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระสูงถึง 99.65% เมื่อทดสอบด้วยวิธี DPPH scavenging assay

- **ฤทธิ์ลดไขมันในเลือด**

ส่วนสกัดไดคอลอเรเมทเนจากดอกคำฟอย มีผลลดระดับโคเลสเตอรอลในเลือด และลดน้ำหนักตัวของหมูกระทะที่มีภาวะอ้วน

- **ต้านเบาหวาน**

สารสกัดเขท่านอล 70% จากดอกแพ็ง มีฤทธิ์ต้านเบาหวานในหมูกระทะ โดยการตุนการหลังอินซูลิน และป้องกันความเสียหายของเซลล์ islet of langerhans จากการเหนี่ยวนำด้วย alloxan

73

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : คำฟอย

- **ต้านการอักเสบ**

สาร safflower yellow A จากดอกคำฟอยสามารถลดอาการบวมของอุ้งเท้าหมูเม้าส์ที่ถูกกระตุ้นด้วย formaldehyde และยับยั้งการเกิดการซึมผ่านผนังหลอดเลือดฟอย (capillary permeability) จากการกระตุ้นด้วย histamine

- **slavery lumen เลือด และต้านการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด**

- **ต้านเชื้อแบคทีเรีย**

รายงานความเป็นพิษ

การทดสอบความเป็นพิษในหมูเม้าส์พบว่าสารสกัดน้ำจากดอกคำฟอย มีผลทำให้ลักษณะทางชุลกาภิวัชศาสตร์ของขันทะเปลี่ยนแปลงไป หลอดสร้างอสุจิสั้นลง และการสร้างสเปร์มลดลง

74

ยาจากดอกไม้: หญ้าฝรั่น

- *Crocus sativus L.*
- ส่วนที่ใช้เป็นยา: เกสร
- สรรพคุณแผนโบราณ
 - แก้ลมวิงเวียน บำรุงหัวใจ
 - แก้ไข้ ชูกำลัง บำรุงธาตุ
 - ขับปัสสาวะ
 - เป็นตัวยาในตำรับยาต่างๆ
 - ใช้เป็นน้ำกระสายยา
 - ใช้แต่งสีแต่งกลิ่นอาหาร

75

สารสำคัญ : หญ้าฝรั่น

- **สารกลุ่ม monoterpene aldehyde (ให้รสขม)**

- picrocrocin
- safranal

- **สารกลุ่ม carotenoid (ให้สี)**

- crocin
- crocetin
- β-carotene
- lycopene
- zeaxanthin

- **สารกลุ่มฟลาโวนอยด์**

76

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : หยาดฟรั่น

ต้านภาวะซึมเศร้า

- สารสกัดเฉพาะanol จากหยาดฟรั่นขนาด

30 มก./วัน

- ให้ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าระดับอ่อน-ปานกลาง

ระยะเวลา 6 สัปดาห์

- ประเมินผลด้วยแบบวัด

Hamilton Depression Rating (HAM-D)

- ให้ประสิทธิภาพในการรักษาเทียบเท่ายา

imipramine และ fluoxetine

77

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : หยาดฟรั่น

บรรเทาอาการเครียดและวิตกกังวล

- อาสาสมัครเพศหญิง 36 คน

- สูดدمกลิ่นจากสารสกัดเกรสรหยาดฟรั่น (99.8% ethyl alcohol)

- นาน 20 นาที

- เก็บตัวอย่างน้ำลายเพื่อวิเคราะห์ฮอร์โมน

- ทดสอบด้วยแบบวัด State-Trait Anxiety Inventory

- ระดับฮอร์โมน cortisol ลดลง

- อาสาสมัครรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น

78

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : หยาดฟรั่น

ลดความอยากอาหาร / ลดน้ำหนัก

- สารสกัดเฉพาะanol 30% จากเกรสรหยาดฟรั่นในรูปแบบแคปซูล

ขนาด 176.5 มก./วัน

- อาสาสมัครเพศหญิงที่มีภาวะน้ำหนักเกิน จำนวน 60 คน

- แบ่งเป็น 2 กลุ่ม (แคปซูลหยาดฟรั่น 31 คน, ยาหลอก 29 คน)

- ระยะเวลา 8 สัปดาห์

- กลุ่มที่รับประทานสารสกัดแคปซูลหยาดฟรั่น มีน้ำหนักตัวลดลง

ความอยากอาหารลดลง

79

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : หยาดฟรั่น

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาอื่นๆ

- ต้านอนุมูลอิสระ

- ต้านการอักเสบ

- เพิ่มสมรรถภาพทางเพศชาย

รายงานความเป็นพิษและการข้างเคียง

- ยังไม่พบรายงานความเป็นพิษจากการใช้ในรูปแบบของอาหาร

- อาจก่อให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน เปื่อยอาหาร ง่วงซึม วิงเวียนศีรษะ

80

ยาจากดอกไม้: ตาล

- *Borassus flabellifer* L.
- ส่วนที่ใช้เป็นยา:
ชอดอกตัวผู้ หรืองวงตาล

ต้นตาลตัวผู้

ต้นตาลตัวเมีย

81

สรรพคุณและการใช้ประโยชน์

- วงศตานำมาต้มกับน้ำดื่มแก้พิษตามชาง ช่วยขับพยาธิ แก้ร้อนใน ปากเป็นแผล เป็นยาขับปัสสาวะ แก้น้ำเหลืองไม่ดี
- GPO Natureplex (ประกอบด้วย วงศตาน พุกดาว คัดเด้า สะแกนา และพิกุล) โดยมีสรรพคุณในเชิงเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย เหมาะสมกับผู้ที่ทำงานหนัก เกิดภาวะเครียด ผู้ป่วยในระยะพักฟื้น หรือผู้ที่ออกกำลังกายมาก และผู้ที่เป็นโรคภูมิแพ้

82

สารสำคัญ

สารกลุ่ม steroid saponin

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : ตาล

- **ฤทธิ์ลดไข้**
 - สารสกัดเอทานอลจากงวงตาลขนาด 150–300 มก./กก. เมื่อป้อนให้หนูและสามารถลดอุณหภูมิร่างกายที่สูงขึ้นจากการเหนื่อยวนำให้เป็นไข้ด้วย yeast ได้
- **ฤทธิ์แก้ปวด**
 - ป้อนสารสกัดเอทานอลจากงวงตาลขนาด 300 มก./กก. สามารถบรรเทาอาการเจ็บปวดในหนูและเมื่อทดสอบด้วยวิธี การฉีดกรดอะซิติกเข้าช่องท้องเพื่อให้เกิดอาการเจ็บปวดโดยสังเกตการลดตัวของช่องท้อง

83

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา : ตาล

• ต้านการอักเสบ

- การป้อนสารสกัดเอทานอลจากงวงตาล ขนาด 150–300 มก./กก. พบว่ามีฤทธิ์ต้านการอักเสบแบบ โดยยับยั้งอาการบวมของอุ้งเห้าหนูจากการเหนื่อยวนำโดยการฉีด carragenan และยับยั้งการสร้าง granuloma จากการใช้ก้อนสำลีเป็นตัวกระตุ้น

• ต้านเบาหวาน

- สาร dioscin ที่สกัดได้จากงวงตาล (ขนาด 50 มก./กก.) มีฤทธิ์ลดน้ำตาลในเลือดหนูและที่ถูกเหนื่อยวนำให้เกิดภาวะน้ำตาลในเลือดสูงด้วยซูโครส

รายงานความเป็นพิษ

** ยังไม่พบรายงานความเป็นพิษ

84

ขอบคุณค่ะ

สำนักงานข้อมูลสมุนไพร
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

02-3544327

headpypi@mahidol.ac.th

www.medplant.mahidol.ac.th